

sociale veiligheidsmonitor

mijnonderzoekcentrum

Handleiding Mijnonderzoekcentrum

Inhoud

Inleiding	3
Ontstaan van de tool	3
Sociale veiligheidsmonitor	3
De enquêtes – algemene werkwijze	4
Digitaal invullen en verwerken	4
Beoordelen van de scores	5
Minimaal vereiste respons	5
Koppeling met Tobias	6
Cyclisch werken	6
Sociale veiligheidsmonitor	7
Doel	7
Doelgroep/deelnemers	7
Opzet onderzoek	7
Werkwijze	7
Rapportage	8
Na de rapportage	8
Bijlagen	9
Bijlage 1 Schalen betrouwbaarheid	10
Bijlage 2 Voorbeeld toelichting voor leerkrachten	11

Inleiding

Mijnonderzoekcentrum is een webbased enquête-tool. In het onderzoekcentrum zijn diverse onderzoeken geplaatst die schoolbesturen en schoolleiders inzicht geven in de (ervaren) kwaliteit van hun scholen. Door de Schoolenquête, de Ouderenquête, de Leerlingenenquête en de Schoolleiderenquête naast elkaar te leggen ontstaat een beeld van de kwaliteit op vier domeinen (personeel, leiderschap, onderwijskwaliteit & innovatie en effectieve betrokkenheid van ouders & samenleving). De resultaten van het onderzoek vormen de basis voor een gesprek met belanghebbenden over de ervaren kwaliteit. In het gesprek komen de goede en de te verbeteren punten aan de orde en wordt bepaald welke acties nodig zijn om de kwaliteit van het onderwijs op de school te borgen of te verbeteren.

Ontstaan van de tool

Mijnonderzoekcentrum is ontwikkeld naar aanleiding van een vraag vanuit schoolbesturen die, naast personele, financiële, materiële en onderwijskundige gegevens, in toenemende mate behoefte hebben aan informatie over de kwaliteit van onderwijs op de scholen. Dit om vroegtijdig te kunnen ingrijpen en recht te doen aan goed onderwijs voor alle kinderen.

De vraag is: Welke factoren dragen bij aan de kwaliteit van onderwijs. En hoe krijg je daar als bestuurder zicht op? In de ontwikkelfase is gebrainstormd, gelezen, gemaïld, gebeld, getekend en gediscussieerd met wisselende gesprekspartners, elk met hun eigen invalshoek en expertise. Na het vaststellen van het theoretisch kader, zijn de onderzoeken ontwikkeld, uitgetest in pilots en waar nodig bijgesteld. Uiteindelijk heeft dit geleid tot de tool Mijnonderzoekcentrum.

Sociale veiligheidsmonitor

Per 1 augustus 2015 is voor scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs de wettelijke bepaling over de sociale veiligheid van leerlingen op school in werking getreden. Scholen moeten ervoor zorgen dat:

- Er een veiligheidsbeleid wordt gevoerd
- Er jaarlijks een monitoring plaatsvindt van de veiligheidsbeleving van leerlingen
- Er een coördinator en aanspreekpunt is voor sociale veiligheid.

Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school. Het betekent ook dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag, en deze zoveel mogelijk voorkomt.

De inspectie beoordeelt of het veiligheidsbeleid van de school voldoende is en let er daarbij vooral op of een school de veiligheidsbeleving van leerlingen monitort en (als dat nodig is) maatregelen neemt tot verbetering. In de wet is geregeld dat een school de monitoringsgegevens aan de inspectie beschikbaar stelt. De inspectie stelt jaarlijks vast of de school monitort. Als de school (a) monitort en er geen risico's zijn, of (b) als er risico's zijn én de school passende maatregelen neemt voor verbetering, is er geen verdere aandacht van de inspectie nodig.

De sociale veiligheidsmonitor van Mijnonderzoekcentrum is er voor bedoeld om de school in staat te stellen informatie te verzamelen over de sociale veiligheid van leerlingen.

De enquêtes – algemene werkwijze

Elke enquête in Mijnonderzoekcentrum bevraagt op eigen wijze (een deel van) de domeinen met de daaraan gekoppelde doelstellingen. De enquêtes vullen elkaar aan en geven een completer beeld van de mate waarin volgens belanghebbenden de school van kwalitatief goed onderwijs levert. De Ouderenquête en de Leerlingenquête objectiveren het zelfbeeld dat is ontstaan uit de Schoolenquête.

Op dit moment zijn de volgende onderzoeken beschikbaar:

- de Schoolenquête¹;
- de Ouderenquête;
- de Leerlingenquête (inclusief de sociale veiligheidsmonitor);
- de Schoolleidenquête.

M.b.t. het gebruik van de enquêtes plaatsen wij de volgende kanttekeningen:

- Deze enquêtes zijn geen wetenschappelijk en statistisch verantwoorde instrumenten. Ze zijn ontwikkeld in de praktijk in samenwerking met een toets- en testpsycholoog. De enquêtes zijn bedoeld om informatie te verzamelen over de belangrijke aspecten van de 4 domeinen.
- De scores zijn geen exacte metingen, maar inschattingen van degene die de enquête invult. Een score kan dan ook niet 'voldoende' of 'onvoldoende' zijn. De score geeft enkel de indruk, de interpretatie, weer van de respondent.
- De enquêtes zijn te beschouwen als een hulpmiddel dat gebruikt kan worden om meer inzicht te krijgen in hoe er tegen de school wordt aangekeken, hoe de invulling van de voorwaarden voor het geven van goed onderwijs wordt ervaren.
- Mijnonderzoekcentrum is bedoeld als ontwikkelingsinstrument voor de school. Gesprekken over de rapportages van de enquêtes helpen om inzichtelijk te maken en te benoemen op welke punten de kwaliteit van de school goed is en waar mogelijk verbetering kan worden bereikt. Zo kunnen rapportages/uitkomsten van de enquêtes aanzetten tot reflectie en een aanjager voor de ontwikkeling van de school zijn.

Digitaal invullen en verwerken

Voor de start van een enquête neemt het schoolbestuur/de schoolleider contact op met Onderwijsbureau Meppel via mijnonderzoekcentrum@onderwijsbureau-meppel.nl om afspraken te maken over de deelnametermijn, de aanlevering van data enz. Het bestuur/de schoolleider ontvangt een overzichtelijk stappenplan en informatiemateriaal voor de communicatie met de deelnemers. De aangeleverde gegevens van de deelnemers worden geüpload in Mijnonderzoekcentrum. Na de start van het onderzoek krijgen alle deelnemers een uitnodiging in de mail met een link naar de enquête. Als het onderzoek na een week nog niet is ingevuld, ontvangt de deelnemer automatisch een herinnering via de mail. Na het verstrijken van de deelnametermijn wordt de rapportage van het onderzoek automatisch gegenereerd, mits er minimaal 5 personen hebben deelgenomen. Natuurlijk met inachtneming van de beveiligings- en privacy waarborgen en eisen vanuit de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Samenwerkingspartner Coö7 heeft een kwaliteitsmedewerker in dienst die zowel de inhoud als de digitale bescherming van de persoonsgegevens toetst. Als er geen mailadressen bekend zijn (bijvoorbeeld bij een Leerlingenquête), biedt Mijnonderzoekcentrum de mogelijkheid om via een code in te loggen.

Bij geregelde afname is het advies om de enquête altijd in dezelfde periode af te nemen, om de vergelijking met voorgaande onderzoeken goed te kunnen maken.

---

¹ Bestuursakkoord 2014: 'Scholen en besturen werken in 2017 met een planmatige cyclus van kwaliteitszorg, op basis van een jaarlijkse zelfevaluatie'

Beoordelen van de scores

De rapportage van elke enquête brengt per domein in beeld in welke mate de aanwezigheid van de voorwaarden voor kwalitatief goed onderwijs ervaren wordt. De waarde van de enquête ligt in het gesprek dat volgt over de uitkomsten.

De rapportage wordt gegenereerd na afloop van de deelnametermijn, mits er minimaal 5 enquêtes zijn ingevuld. Het schoolbestuur/de schoolleider krijgt een de rapportage (pdf) toegestuurd. De rapportage kan worden gebruikt als basis voor het gesprek met (een afvaardiging van) de respondenten.

Toelichting op de scores (Normering)

In afbeelding 5 zijn de scores toegelicht.

Percentage	Toelichting	Kleurgebruik
0 - 35%	Onvoldoende, direct ingrijpen is noodzakelijk.	rood
36 - 60%	Onderzoek is noodzakelijk om de oorzaak van deze lage score te analyseren en eventuele vervolgacties vast te stellen.	oranje
61 - 85%	Voldoende (N.B. Dicht bij de 60% is verdere analyse aangeraden: waar zou de school zich kunnen versterken?).	groen
86 - 100%	Ouders/team hebben een bijzonder positief beeld van de school.	blauw

Afbeelding 5. Toelichting op de scores

Minimaal vereiste respons

Het digitaal invullen en verwerken van de enquêtes heeft duidelijke logistieke voordelen. Het gaat relatief gemakkelijk, de kosten zijn lager en de verwerkingstijd is sneller dan bij het werken met een papieren versie. Een nadeel is dat de respons consistent (veel) lager is dan bij evaluaties op papier (Johnson, 2003). Belangrijk is dat de deelnemers overtuigd zijn van de zin van evalueren en dat de schoolleiding/het bestuur de moeite neemt om de deelnemers te informeren over de maatregelen die naar aanleiding van rapportages zullen worden genomen.

Een lage respons kan problematisch zijn omdat de uitkomsten van de digitale afname systematisch hoger of lager kunnen zijn (bijvoorbeeld wanneer vooral ouders reageren die meer of minder tevreden zijn over de school. De respondenten vormen dan een niet-representatieve steekproef uit de populatie, en hun waardering voor het onderwijs vertegenwoordigt niet de mening van alle ouders). Het aantal respondenten kan zo klein zijn dat toevallige uitschieters, in positieve of negatieve zin, te sterk de uitkomsten van het onderzoek bepalen. Wanneer er dan onderwijsverbeteringen worden ingezet die (alleen) hierop gebaseerd zijn, is dat niet gerechtvaardigd.

Gezien de doelgroep en wijze van afnemen van de Schoolenquête, Leerlingenquête en Schoolleider-enquête, gaan wij ervan uit dat bij deze enquêtes sprake is van een hoog responspercentage (90%). Voor wat betreft de Ouderenquête is het percentage gerelateerd aan de grootte van de school en geldt 45% bij 200 verstuurd uitnodigingen als voldoende.

Koppeling met Tobias

Mijnonderzoekcentrum heeft een koppeling met Tobias. Dit betekent dat de scores ook in Tobias worden gepresenteerd. Elk schoolbestuur heeft bovendien de mogelijkheid om in Tobias de eigen (bestuurs)-normen te hanteren en t.z.t. de uitslagen te benchmarken met die van andere scholen/besturen.

Cyclisch werken

Om systematisch te werken aan het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs is een cyclisch proces noodzakelijk, zodat de kwaliteitsverbetering continu onder de aandacht is. In afbeelding 6 is aangegeven hoe de enquêtes in dit cyclische proces zijn in te zetten (de lichtblauwe vlakken zijn de enquêtes die in Mijnonderzoekcentrum zitten).

Jaar 1 (2013)	Jaar 2 (2014)	Jaar 3 (2015)	Jaar 4 (2016)	Jaar 5 (2017)	Jaar 6 (2018)	Jaar 7 (2019)	Jaar 8 (2020)	Jaar 9 (2021)
School- enquête	Ouder- enquête	Schoolleider- enquête		School- enquête	Ouder- enquête	Schoolleider- enquête		School- enquête
Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête	Leerling- enquête
	QuickScan Welzijn Personeel	Schoolplan	RI & E (incl. Welzijn personeel)		QuickScan Welzijn Personeel	Schoolplan	RI & E (incl. Welzijn personeel)	

Afbeelding 6. Inzet enquêtes in cyclische jaarplanning

Sociale veiligheidsmonitor

Doel

Inzicht krijgen in de feitelijke en ervaren veiligheid en in het welbevinden van leerlingen.

Doelgroep/deelnemers

Leerlingen van groep 5 t/m 8 (s)bao.

Opzet onderzoek

De leerkracht introduceert het onderzoek klassikaal en licht de werkwijze van het invullen van het onderzoek toe. Vervolgens kunnen de leerlingen via een inlogcode de enquête invullen op een computer op de school, onder schooltijd. De leerkracht houdt bij welke leerlingen de enquête hebben ingevuld. De leerlingen krijgen een aantal stellingen te lezen die gaan over de ervaren sociale en fysieke veiligheid, de aantasting van sociale en fysieke veiligheid en het welbevinden. De enquête bestaat uit korte stellingen, met als antwoordmogelijkheid nooit, soms, vaak of altijd.

Meestal is 'altijd' positief, soms is 'altijd' negatief (bijv. 'ik word vaak gepest op internet'). Dit stimuleert het kritisch lezen en het maken van een bewuste keuze.

Er kunnen geen vragen worden overgeslagen en er is geen mogelijkheid om 'niet van toepassing/weet ik niet' in te vullen. Het maken van een keuze helpt om een duidelijk beeld te krijgen van de indruk/mening van de leerling. De stellingen van de sociale veiligheidsmonitor zijn opgenomen in de Leerling-enquete, het invullen van de complete vragenlijst duurt zo'n 15 minuten.

Werkwijze

- De Leerling-enquete / Sociale Veiligheidsmonitor wordt digitaal onder schooltijd ingevuld. Er zijn afspraken gemaakt met Onderwijsbureau Meppel over de deelnameperiode (jaarlijks omstreeks dezelfde periode), deelnametermijn (openstelling) en de deelnemende groepen.
- De rapportage op groepsniveau is gekoppeld aan de ingevoerde groepen (vooraf wordt gekozen of dit op leerjaar is, of in combinatiegroepen indien van toepassing).
- De groepsleerkracht informeert de leerlingen over het doel van het onderzoek en de werkwijze. De schoolleider informeert de ouders over het doel en werkwijze van de het onderzoek. Instructiemateriaal voor de groepsleerkracht en conceptteksten voor oudercommunicatie wordt aan de schoolleider gestuurd door Onderwijsbureau Meppel.
- De leerlingen starten met het invullen van de enquête op een zelfgekozen tijdstip in de afgesproken deelnameperiode. Per groep wordt een code verstrekt, die de leerlingen van deze groep gebruiken om in te loggen.
- De schoolleider ziet gedurende de afnametermijn van de enquête toe op de respons. Om inzicht te krijgen in het verloop van de respons gedurende de afnametermijn/deelnametermijn krijgt hij wekelijks een mail toegestuurd met een overzicht van de respons op de enquête. Waar nodig, neemt de schoolleider initiatief om de respons te verhogen door groepsleerkrachten aan te spreken op het belang van het laten invullen van de enquête.
- De schoolleider/groepsleerkracht krijgt van Onderwijsbureau Meppel een handreiking toegestuurd voor het bespreken van de uitslag van de Leerling-enquête / Sociale Veiligheidsmonitor in het team c.q. de groep.
N.B. Als leerlingen beschikken over een eigen (school)mailadres, kan ook gekozen worden om het onderzoek via de mail af te nemen. In overleg met Onderwijsbureau Meppel worden daarvoor afspraken gemaakt m.b.t. het aanleveren van de mailadressen in een Excelbestand.

Rapportage

De rapportage van Sociale Veiligheidsmonitor wordt automatisch gegenereerd als er per groep minimaal 5 enquêtes zijn ingevuld. De schoolleider ontvangt de totaalrapportage van de Sociale Veiligheidsmonitor, maar ook een rapportage per leerjaar c.q. (combinatie)groep ten behoeve van de groepsleerkrachten. Vooraf geeft de schoolleider aan welke individuele rapportages gewenst zijn (per leerjaar dan wel per (combinatie) groep). De rapportage van de Sociale Veiligheidsmonitor geeft een scores van de leerlingen op de afzonderlijke stellingen en het gemiddelde 'rapportcijfer' voor de school.

Na de rapportage

De waarde van de rapportage ligt in het gesprek dat volgt over de uitkomsten. Uitgangspunt is dat de rapportage wordt besproken met de leerlingen, het team en de ouders (MR).

De volgorde van bespreken zou er als volgt uit kunnen zien:

- De groepsleerkracht bekijkt de groepsuitslag en bespreekt dit met de duo-collega, indien van toepassing. Opmerkelijke punten, vragen e.d. worden op rij gezet.
- De groepsleerkracht en/of schoolleider gaan (kort) in gesprek met de leerlingen over de uitslag van de groep en evt. opmerkelijke punten daarin. Zij stellen vragen aan de leerlingen over de interpretatie van de uitslag, suggesties enz. De aanwezigheid van de schoolleider bij dit groepsgesprek onderstreept het belang van het onderzoek en de waardering voor de mening van de leerlingen.
- De leerkracht presenteert in het team de resultaten van de groepsrapportage en de uitkomsten van de bespreking in de groep.
- De rapportage van de Leerling-enquête / Sociale Veiligheidsmonitor wordt in het team besproken.
- Het team trekt conclusies en stelt een plan van aanpak op voor het invoeren van verbeteringen.
- Na de bespreking in het team wordt de rapportage door de schoolleider besproken in de MR.

De bevindingen en daaruit voortvloeiende acties neemt de schoolleider op in het jaarverslag van de school.

Voor het bestuur wordt een rapportage gegenereerd van het gemiddelde van alle scholen samen. In het managementinformatiesysteem Tobias kan het bestuur inzien wat de score per school is. Ook zijn hier mogelijkheden om te filteren op leerjaar, normen in te stellen enz.

Bijlagen

Bijlage 1 Schalen betrouwbaarheid

Bijlage 1 Schalen

Figuur 1: nieuwe schalen sociale veiligheid

Ervaring sociale en fysieke veiligheid (cronbach's alpha=0,677)
Ik voel me veilig op school
Ik vind de regels op school duidelijk
Mijn juf/meester helpt bij het oplossen van ruzies tussen leerlingen
Ik houd mij aan de regels op school
Mijn juf/meester helpt kinderen die worden gepest (<i>toegevoegde stelling</i>)

Aantasting sociale en fysieke veiligheid (cronbach's alpha=0,695)
Ik pest zelf wel eens
Als ik gepest word, vertel ik het aan mijn juf/meester
Een ruzie kan ik zelf oplossen
Ik ben dit schooljaar gepest door andere leerlingen
Ik ben dit schooljaar online gepest door andere leerlingen
Andere leerlingen hebben mij dit schooljaar expres pijn gedaan
Ik ben bang voor andere leerlingen
Andere leerlingen hebben mij dit schooljaar buitengesloten omdat ze mij 'anders' vinden

Welbevinden (cronbach's alpha=0,790)
Ik ga graag naar school
Ik heb het naar mijn zin in de groep
Wij gaan op school goed met elkaar om
Ik vind het fijn op school
Ik speel met andere kinderen
Ik kan lekker werken in de groep

Bijlage 2 Voorbeeld toelichting voor leerkrachten

Aan: groepsleerkrachten 5-8 (die de leerling-enquête afnemen)

Wij nemen de leerling-enquête af bij leerlingen van groep 5 t/m 8. Wij krijgen zo een beeld van hun mening over de school, het onderwijs en het team. De leerling-enquête wordt onder schooltijd uitgevoerd. De gegevens worden professioneel en anoniem verwerkt in het digitale centrum www.mijnonderzoekcentrum.nl. Er zijn extra vragen aan toegevoegd, om zo ook te meten hoe leerlingen de sociale veiligheid op school ervaren. Het is een wettelijke verplichting dit jaarlijks te meten.

Je krijgt hierbij informatie over de werkwijze van de leerling-enquête. Je kunt zelf plannen op welk moment (of: momenten) je de kinderen tijd geeft om de enquête in te vullen. Afname van een onderzoek duurt zo'n 10 tot maximaal 15 minuten. Het onderzoek staat open van **xx tot en met xx**.

Vanaf **30 april** zijn de rapportages beschikbaar en stuur ik je het rapport van jouw groep(en). Daarnaast is er ook een schoolrapportage met de totale uitslag. Deze wordt besproken in het team en met de MR. Als er vragen zijn over de afname, de planning of de werkwijze, meld het dan bij mij.

In dit bericht staan de werkafspraken op een rij, voor een goed verloop van de afname:

Week xx	<p>De schoolleider verstrekt gegevens aan de groepsleerkracht: een pdf-blad met een internetlink en code. Als een kind aan de beurt is, gaat hij/zij via de browser naar het internetadres en voert vervolgens de code in. <i>NB. het heeft de voorkeur dat het internetadres als favoriet/snelkoppeling wordt aangemaakt, dan hoeft het niet steeds opnieuw ingevoerd te worden.</i></p> <p>Maak een planning voor afname. Bedenk zelf hoe je bijhoudt wie geweest is en wie als volgende aan de beurt is (bijv. door af te strepen op een namenlijst)</p>
----------------	---

Vanaf xx,
vlak voor
de start
van de
afname

xx uiterste
datum

Instructie in de klas over de afname (de bijlage 'instructie leerling-enquête ppt' kan hierbij ondersteunend zijn):

- leg de leerlingen uit waarom deze enquête wordt afgenomen en wat er gebeurt met de resultaten.
- laat aan de hand van bijgevoegde screenshots (in de powerpoint) zien hoe het onderzoek werkt. Benadruk:
  - alles moet worden ingevuld, anders kun je niet verder;
  - er is geen goed of fout, als je het lastig vindt geef dan gewoon antwoord op je gevoel. Je kunt kiezen uit de antwoorden nooit, soms, vaak, altijd (*de onzinvraag 'ik eet patat' kan als voorbeeld gebruikt worden: voor de één is 'vaak' elke dag, voor de ander niet. Het geeft niet, het gaat om je eigen eerste gevoel daarbij.*)
  - als je een woord of zin niet begrijpt, dan mag je het vragen (*of het je laten voorlezen*). Er mag *nóit* worden voorgezegd welk antwoord moet worden ingevuld.
  - aan het eind kun je eventueel nog iets zeggen in het opmerkingenvak (wat jij belangrijk vindt voor school, maar waar niet naar is gevraagd);
  - het onderzoek is anoniem. De school kan wel zien *dát* de enquête is ingevuld, maar niet door wie.
  - als je de enquête hebt afgerond, kan de browser afgesloten worden (*of welke afspraak de leerkracht in de klas maakt voor een vlotte doorloop van de afname.*). Voorkom zoveel mogelijk dat een enquête wordt gestart, maar niet afgemaakt (dit heeft geen effect op de rapportage, maar is wel zichtbaar in het deelnamepercentage).